

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum anima humana possit esse forma. & hoc aliquid.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

Ad xi. dicendum, qd essentia est maius donum quodammodo quam potentia, sicut causa est potior effectu. potentia etiam sunt quodammodo potiores, in quantum sunt propinquiores actibus, quibus anima suo fini inharet

Ad xii. dicendum, qd ex hoc contingit qd ab essentia animae aliqua potentia fluat, quae non est actus corporis, quia essentia animae excedit corporis proportionem, vt supra dictum est. vnde non sequitur qd potentia sit immaterialior qd essentia, sed ex immaterialitate essentiae sequitur immaterialitas potentiae.

Ad xiii. dicendum, qd accidentium vnum est alio subiecto propinquius, sicut quantitas est propinquior substantiae quam qualitas. & ita substantia recipit vnum accidens alio mediante, sicut colorem mediante superficie, & scientiam mediante potentia intellectiua. Eo igitur modo potentia animae est susceptiua contrariorum, sicut superficies albi & nigri, in quantum scilicet substantia suscipit, contraria secundum praedicta.

Ad xiiii. dicendum, qd anima, in quantum est forma corporis secundum suam essentiam, dat esse corpori in quantum est forma substantialis, & dat sibi hmoi esse quod est viuere in quantum est talis forma. scilicet anima, & dat ei huiusmodi viuere, scilicet in intellectuali natura, in quantum est talis anima, scilicet intellectiua. Intellegere autem quandoque sumitur pro operatione, & sic principium eius est potentia vel habitus: quandoque vero pro ipso esse intellectualis naturae, & sic principium eius quod est intelligere, est ipsa essentia animae intellectiuae.

Ad xv. dicendum, qd potentia materiae non est ad operari: sed ad esse substantiale. & ideo potentia materiae potest esse in genere substantiae, non autem potentia animae, quae est ad operari.

Ad xvi. dicendum, qd sicut supra dictum est, Augustinus comparat notitiam & amorem ad mentem, secundum quod cognoscitur & amatur. & si secundum hanc habitum dinem notitia & amor essent in mente, vel in anima, sicut in subiecto, sequeretur qd pari ratione esset sicut in subiecto in omnibus cognitis & amatis, & sic accidens transcenderet suum subiectum, quod est impossibile: alioquin si Augustinus intenderet probare, qd haec essent ipsa essentia animae, nulla esset eius probatio. Non enim minus verum est de essentia rei, quae non est extra rem, quam de accidente, quod non est extra subiectum.

Ad xvii. dicendum, qd ex hoc ipso qd anima immunis est a materia secundum suam substantiam, sequitur qd habeat virtutem intellectiuam: non autem ita quod eius virtus sit sua substantia.

Ad xviii. dicendum, qd intellectus non solum est potentia intellectiua: sed multo magis substantia potentiam. vnde intelligitur non solum potentia: sed etiam substantia.

Ad xix. dicendum, qd potentiae animae dicuntur partes, non essentiae animae: sed totalis virtutis eius, sicut si diceretur quod potentia balliui est pars totius potestatis regiae.

Ad xx. dicendum, qd potentiarum animae plures non sunt in anima, sicut in subiecto: sed in composito. & huic multiplicati potentiarum compositi inultiformitas partium corporis. potentiae vero quae sunt in sola substantia animae, sicut in subiecto, sunt intellectus agens, & possibilis, & voluntas. & ad hanc multiplicatam potentiarum sufficit, quod in substantia animae est aliqua compositio actus & potentiae,

A vt supra dictum est. & haec de spiritualibus creaturis dicta sufficiant.

S. THOMAE AQUINATIS

VNICA QVAESTIO

De anima.

In viginti & vnum articulos diuisa.

¶ Primo enim quaeritur, vtrum anima humana possit esse forma, & hoc aliquid.

¶ Secundo, Vtrum Anima humana sit separata secundum esse a corpore.

¶ Tertio, Vtrum intellectus possibilis, siue anima intellectiua sit vna in omnibus.

¶ Quarto, Vtrum necesse sit ponere intellectum agentem.

¶ Quinto, Vtrum intellectus agens sit vnus & separatus.

¶ Sexto, Vtrum anima sit composita ex materia, & forma.

¶ Septimo, Vtrum angelus & anima differant specie.

¶ Octauo, Vtrum anima rationalis tali corpori debeat vniri, quale est corpus humanum.

¶ Nono, Vtrum anima uniat materiae corporali.

¶ Decimo, Vtrum anima sit tota in toto corpore & in qualibet parte eius.

¶ Vndecimo, Vtrum in homine anima rationalis sensibilis & vegetabilis sit vna substantia.

¶ Duodecimo, Vtrum anima sit suae potentiae.

¶ Tertiodecimo, De distinctione potentiarum animae, vtrum videlicet distinguantur per obiecta.

¶ Quartodecimo, De immortalitate animae humanae, & vtrum sit immortalis.

¶ Quintodecimo, Vtrum anima separata a corpore possit intelligere.

¶ Sextodecimo, Vtrum anima coniuncta corpori possit intelligere substantias separatas.

¶ Decimoseptimo, Vtrum anima separata possit intelligere substantias separatas.

¶ Decimo octauo, Vtrum anima separata cognoscat omnia naturalia.

¶ Decimonono, Vtrum potentiae sensitiuae remaneant in anima separata.

¶ Vigesimo, Vtrum anima separata singularia cognoscat.

¶ Vigesimo primo, Vtrum anima separata possit pati poenam ab igne corporeo.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum anima humana possit esse forma, & hoc aliquid.

¶ V AESTIO est de Anima: vtrum anima humana possit esse forma, & hoc aliquid, & videtur qd non. Si enim anima humana est hoc aliquid, est subsistens, & habens per se esse completum. Quod autem aduenit alicui post esse completum, aduenit ei accidentaliter, ut albedo homini, & uestimentum. Corpus igitur vnium animae aduenit ei accidentaliter. Si ergo anima est hoc aliquid, non est forma substantialis corporis.

¶ 2 Praeterea. Si anima est hoc aliquid, oportet quod sit aliquid indiuiduum: nullum enim vniuersale est hoc aliquid. Aut igitur indiuiduatur ex aliquo alio, aut ex se: si ex alio, & est forma corporis, oportet qd indiuiduetur ex corpore (nam forma indiuiduatur ex propria materia) & sic sequitur, qd remoto corpore tollitur indiuiduatio animae, & sic anima non poterit

terit esse per se subsistens, nec hoc aliquid. Si autem ex se induat, aut est forma simplex, aut est aliqd compositum ex materia & forma. Si est forma simplex, sequitur qd anima induata, ab alia differere non poterit, nisi secundum formam: differentia autem secundum formam facit diuersitatem speciei. sequitur igitur, qd animæ diuersorū hominum sint specie differentes. Vnde & homines specie different, si anima est forma corporis, cum vnū quodque a propria forma speciem fortiat. Si autē anima est composita ex materia & forma, impossibile est qd secundum se totā sit forma corporis, nam materia nullius est forma. Relinquitur igitur, qd impossibile sit animā simul esse hoc aliquid, & formam.

¶ 3 Præt. Si anima est hoc aliquid, sequitur quod sit indiuiduum quoddam, & in aliquo genere. Relinquitur igitur, quod anima habeat propriam speciem, & propriū genus. Impossibile est autem, quod aliquid propriam speciem habens recipiat superadditionem alterius, ad speciem cuiusdam constitutionem: quia vt Philo. dicit 8. Metaph. formæ vel speciei rerum sunt sicut numeri, quibus quicquid subtrahitur, vel additur, speciem variat. Materia autem & forma vniuntur ad speciem constitutionem. Si igitur anima est hoc aliquid, non vnietur corpori, ut forma materiæ.

lib. 2. cō. 2.
anima

¶ 4 Præt. Cum Deus res propter sui bonitatem fecerit, quæ in diuersis rerum gradibus manifestatur, tot gradus entium in tituit, quot potuit natura pati. Si igitur anima humana potest per se subsistere, quod oportet dicere si est hoc aliquid, sequetur qd anima per se existens sit vnus gradus entium. Formæ autem non sunt vnus gradus entium seorsum sine materijs. Igitur anima si est hoc aliquid, non erit forma alicuius materiæ.

¶ 5 Præt. Si anima est hoc aliquid & p se subsistens, oportet qd sit incorruptibilis, cum neq; contrariū habeat, neque ex contrarijs composita sit. Si autem est incorruptibilis non potest esse proportionata corpori corruptibili, quale est corpus humanum. Ois aut forma est pportionata suæ materiæ. igitur si anima est hoc aliquid nō erit forma corporis humani.

¶ 6 Præt. Nihil subsistens est actus purus, nisi Deus. Si igitur anima est hoc aliquid, utpote per se subsistens, erit in ea aliqua compositio actus & potentia, & sic non poterit esse forma, quia potentia non est alicuius actus. Si igitur anima sit hoc aliquid, nō erit forma.

¶ 7 Præt. Si anima est hoc aliquid potēs per se subsistere, non oportet qd corpori vniatur, nisi ppter aliquod bonum ipsius. Aut igitur propter aliquod bonū essentialē, aut propter bonum accidentale: propter bonū essentialē non, quia sine corpore potest subsistere: neque etiā propter bonum accidentale, quod præcipue uidetur esse cognitio veritatis, quā anima humana per sensus accipit, qui sine organo corporis esse non possunt: sed animæ puero- rum antequam nascantur morientium, dicuntur a quibusdam perfectam cognitionem rerum habere, quam tamen constat quod per sensum non acquisierunt. Si igitur anima est hoc aliquid nulla ratio est, quare corpori vniatur ut forma.

lib. 8. cō. 10.
tom. 3.

¶ 8 Præt. Forma & hoc aliquid ex opposito diuiditur. dicit enim Philo. in 2. de Anima, qd substantia diuiditur in tria, quorū vnū est forma, aliud materia, & tertium quod est hoc aliqd. Opposita autem

non dicitur de eodē. ergo anima humana nō potest esse forma, & hoc aliquid.

¶ 9 Præt. Id, quod est hoc aliquid p se subsistens, autem proprium est qd sit in alio, quæ dicitur esse opposita. Si igitur anima est hoc aliquid, dicitur qd sit forma. Sed diceret, quod corruptibile anima remanet hoc aliquid, & per se subsistens: sed tunc perit in ea ratio formæ.

¶ 10. Sed contra, omne quod potest abscideri a quo, manente substantia eius, inest ei accidentale. Si igitur anima remanente post corpus, perit in forma, sequitur qd ratio formæ conueniat accidentaliter: sed non vniatur corpori ad constitutū hominis, nisi prout est forma. ergo vniatur corpori accidentaliter, & per consequens homini.

¶ 11 Præt. Si anima humana est hoc aliquid & existens, oportet qd per se habeat aliquam operationem, quia vniuersū rei per se est aliqua propria operatio: sed anima humana non habet aliquam propriam operationem, quia intelligitur quod maxime videtur esse eius proprium non est anima: sed hoīs per animam, ut dicitur in 2. de Anima. ergo anima humana non est hoc aliquid.

¶ 12. Præt. Si anima humana est forma, oportet quod habeat aliquā dependentiam a corpore, forma enim & materia a se mutuo dependent quod dependet ex aliquo, non est hoc aliquid. Si igitur anima est forma corporis, nō erit hoc aliquid.

¶ 13. Præt. Si anima est forma corporis, quæ anima, & corporis sit vnū esse, na ex materia anima sit vnū fm esse: sed anima & corpus test esse vnū esse, cum sint diuersæ formæ. anima enim est in genere substantiarum, corpus vero in genere substantiarum corporum. anima igitur non potest esse forma corporis.

¶ 14. Præt. Esse corporis est esse corruptibile partibus quantitatis resultant: esse autem est incorruptibile & simplex, ergo corpus me non est vnū esse. Sed diceretur, quod anima humanam, ipsum esse corporis habet per se.

¶ 15. Sed contra, Philo. dicit in 2. de Anima, quod actus corporis physici organici dicitur esse iam corpus physicum organicum, quod test esse nisi per aliquam formam, quæ composita in genere corporis, habet igitur corpus humanum esse præter esse animæ.

¶ 16. Præt. Principia essentialia quæ sunt materia, forma, ordinantur ad esse: sed ad illud quod haberi in natura ab vno, non requiruntur alia. anima cum sit hoc aliquid, habet in se potentiam, non adiungitur ei secundum naturam nisi ut materia formæ.

¶ 17. Præt. Esse comparatur ad substantiam actus eius: & sic oportet qd sit supremum in Inferius autem non coniungit id, quod est secundū supremum in eo, sed magis secundū finem. Dicit enim Dion. 7. ca. de diuina sapientia coniungit fines primorum principiorum. Corpus igitur quod est inferius ad partem pertingit ad esse, quod est supremum in parte.

¶ 18. Præt. Quorū ē vnū esse, & vna operatio esse anima humanæ cōiuncte corpori sit cōiuncti, & operatio eius qd est intelligere est cōiuncta corpori, qd ē impossibile, ut pbat in 2. de Anima. est igitur vnū esse anima humanæ & corporis.

sequitur q̄ aīa non sit forma corporis, & hoc aliqd. A
SED CONTRA, Vnumquodque foritur speciem
per propriā formā: sed homo est homo in quātum
est rōnalis. ergo anima rationalis est ppria forma
hominis. Est autem hoc aliqd & per se subsistēs,
cum per se operetur. Non enim est intelligere per
organum corporeum, vt probatur in 3. de anima.
Anima igitur humana est hoc aliqd & forma.

¶ 2. Præter vltima perfectio aīa humanæ cōsistit in co
gnitione veritatis, quæ est per intellectum. Ad hoc
autē q̄ perficiatur anima in cognitione veritatis,
indiget vniū corpore, quia intelligit per phantasma
ta, q̄ non sunt sine corpore. ergo necesse est ut ani
ma corpori vniatur ut forma, & sit hoc aliqd.

RESPON. Dicendum, q̄ hoc aliqd proprie dī
indiuiduum in genere substantiæ. Dicit enim Philo
sophus in prædicamentis, q̄ primæ substantiæ indu
bitanter hoc aliqd significant, secundæ vero sub
stantiæ & si videatur hoc aliqd significare, magis
tamen significat quale quid. Indiuiduum autem in
genere substantiæ non solum habet q̄ per se possit
subsistere, sed quod sit aliqd cōpletum in aliqua
specie & genere substantiæ, unde Philosophus etiā
in prædicamentis manum & pedem & huiusmodi
nominat partes substantiarum, magis quā sub stā
tias primas uel secundas: quia licet non sint in alio
sicut in subiecto (quod proprie substantiæ est) non d
tamen participant complete naturam alicuius specie
ci, unde nō sunt in aliqua specie, neque in aliquo
genere, nisi per reductionem. duobus igitur existen
tibus de ratione eius quod est hoc aliqd, quidam
vtrumque animæ humanæ abstulerūt dicentes ani
mam esse Harmoniam, ut Empedocles: aut comple
xionem, vt Galenus, aut aliqd huiusmodi. Sic
enim anima neque per se poterit subsistere, neque
erit aliqd completum in aliqua specie vel genere
substantiæ, sed erit forma tantum similis alijs mate
rialibus formis. sed hæc positio stare non potest,
nec quantum ad animam vegetabilem, cuius operati
ones oportet habere aliquod principium super
grediens qualitates actiuas & passiuas, que in nutriē
do & in augendo se habent instrumentaliter tantū,
ut probatur in 2. de Anima, complexio autem &
Harmonia qualitates elementares nō transcendūt.
Similiter autem non potest stare quantum ad ani
mam sensibilem, cuius operationes sunt in recipiē
do species sine materia, ut pbatur in 2. de Anima,
cum tamen qualitates actiuæ & passiuæ ultra mate
riam se non extendant, utpote materiæ dispositio
nes existentes. Multo autē minus potest stare quan
tum ad animā rōnalem, cuius operationes sunt
intelligere & abstrahere species non solum a mate
ria, sed ab omnibus cōditionibus materialibus indiu
duantibus, quod requiritur ad cognitionē vniuer
salis. Sed adhuc aliqd amplius pprie in anima ra
tionali considerari oportet, quia non solum absq̄
materia & conditionibus materiæ species intelli
gibiles recipit, sed nec etiam in eius propria operati
one possibile est communicare aliquod organum
corporeale, ut sic aliqd corporeum sit organum
intelligendi, sicut oculus est organum uidendi, ut
probatur in 3. de anima. Et sic oportet q̄ anima in
tellectiua per se agat, utpote propriam operationē
habēs absque corporis cōmunionē. Et quia unum
quodque agit fm quod est actu, oportet quod ani
ma intellectiua habeat esse per se absolutum non
dependens a corpore. Formæ enim, quæ habēt esse

dependens a materia vel subiecto, non habent p se
operationē. Non enim calor agit, sed calidum. Et p
pter hoc posteriores Philosophi iudicauerūt partē
aīæ intellectiuam esse aliqd per se subsistens. Dicit
enim Philosophus in 3. de Anima, q̄ intellectus est
substantia quædam, & non corrumpitur. Et in idē
redit dictū Platonis ponentis animam immortalē
& per se subsistentē, ex eo q̄ mouet se ipsam. Large
enim accepit motum pro omni operatione, ut sic
intelligat q̄ intellectus mouet seipsum: quia à seip
so operatur. Sed vterius posuit Plato q̄ aīa huma
na non solum per se subsisteret, sed q̄ etiam habe
ret in se completam naturam speciei. Ponebat. n. to
tam naturam speciei in anima esse, dicens hominē
nō esse aliqd compositum ex aīa & corpore, sed
aīam corpori aduenientem, ut sit comparatio ani
mæ ad corpus, sicut nauē ad nauem, uel sicut indu
ti ad vestem. sed hæc opinio stare non potest. Mani
festum est. n. id quo uiuit corpus, aīam esse: uiuere
autem est esse uiuentium. Anima igitur est quo cor
pus humanum habet esse actu, huiusmodi aut for
ma est. Est igitur aīa humana corporis forma. Item
si anima esset in corpore, sicut naua in nauī, nō da
ret speciem corpori, neque partibus eius, cuius cō
trarium apparet ex hoc quod recedente anima, sin
gulæ partes non retinent pristinum nomen nisi æq
uocē. Dicitur enim oculus mortui æquiuocē oculi
sicut pictus aut lapideus, & simile est de alijs pat
tibus. Et præterea, si anima esset in corpore sicut
naua in nauī, sequeretur q̄ vniū aīæ & corporis ef
fer accidentalis. Mors igitur quæ inducit eorum se
parationē, non esset corruptio substantialis, quod
pater esse falsum. Relinquitur igitur q̄ aīa est hoc
aliqd, ut per se potens subsistere, non quasi habēs
in se cōpletam speciem: sed quasi perficiens speciē
humanam ut forma corporis, & sic similiter ē for
ma, & hoc aliqd. Quod quidem ex ordine forma
rum naturalium considerari potest. Inuenitur. n. inter
formas inferiorū corporū tanto aliqua altior, quā
to superiorib. principijs magis assimilā & appro
pinquat. Qd quidē ex proprijs formarū operationi
bus perpendi potest. Formæ. n. elementorum, quæ
sunt infimæ & materiæ propinquissimæ, nō habēt
aliquā operationē excedentē qualitates actiuas &
passiuas, ut rarum, & densum, & aliæ hmōi, quæ ui
dentur esse materiæ dispositiones. Super has autem
sunt formæ mistorū corporum, quæ præter prædi
ctas operationes, habent aliquā operationē conse
quētē spēm, quā fortiūt ex corporib. cælestibus:
sicut q̄ Adamas attrahit ferrum non propter calo
rem aut frigus, aut aliqd huiusmodi, sed ex quadā
participatione uirtutis cælestis. Super has autē for
mas sunt iterum animæ plantarum, quæ habent si
militudinem non solum ad ipsa corpora cælestia,
sed ad motores corporū cælestiū, in quantum sunt
principia cuiusdā motus, quibusdā seipsa mouenti
bus. Super has autē ulterius sunt animæ brutorum,
quæ similitudinē iā habent ad substantiā mouentē
cælestia corpora, non solū in operatione qua mo
uent corpora, sed et in hoc quod in seipsis cogno
scitiuæ sunt, licet brutorum cognitio sit materialū
tantum & materialiter. vnde organis corporalibus
indigent. Super has autem ultimo sunt animæ hu
manæ, quæ similitudinem habent ad superiores
substantias, etiam in genere cognitionis, quia im
materialia cognoscere possunt intelligēdo. In hoc
tamē ab eis differunt, quod intellectus animæ hu
manæ

Lib. 3. com.
19. & 20. t. 2.
in dialo. de
pulchro an
te medium.
In li. 7. de na
tura hominē
multum re
mota a fine.

DD manæ

Quæst. dist. S. Tho.

DD manæ

DD manæ

mana ad po
se sub
o. que
oc aliqd
d corrup
, & per se
ma.
abscidē
ei acciden
us, pertina
onueniati
ad constan
yo unum
homo et c.

adice
tiz 10

radice
aīe 10

de an
Arist.
& 59.
interme
com. 2.

com.
59. 10.

com.

manā habet naturam acquirendi cognitionē im-
 materialem ex cognitione materialū, quā est per
 sensum. Sic igitur ex operatione aīa humanā, mo-
 dus esse ipsius cognoscī potest. In quantum enim
 habet operationem materialia transcendentē, esse
 suū est supra corpus eleuatū, non dependens ex ip-
 so: in quantum vero immaterialē cognitionē ex ma-
 teriali est nata acquirere, manifestum est q̄ com-
 plementū suā speciei esse non potest absq; corpo-
 ris vnione. Non enim aliquid est cōpletū in specie
 nisi habeat ea, quā requirūt ad propriā operatio-
 nē ipsius speciei. Si igitur anima humana in quantum
 vnitur corpori ut forma, habet esse eleuatū su-
 pra corpus, non dependens ab eo, manifestum est
 quōd ipsa est in confinio corporalium, & separata
 rum substantiarum constituta.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ licet anima ha-
 beat esse completum, non tamen sequitur, q̄ cor-
 pus ei accidentaliter vnatur: tum quia illud idē es-
 se quod est animā, cōmunicat corpori, vt sit unū
 esse totius cōpositi: tum etiam, quia & si possit per
 se subsistere, non tamen habet speciem completā:
 sed corpus aduenit ei ad completionem speciei.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ vnumquodque se-
 cundum idem habet esse in rerum natura, ut uni-
 uersalia enim non habent esse in rerum natura, ut
 vniuersalia sunt, sed solum secundum quōd sunt
 indiuiduata. Sic igitur esse animā est a Deo, sicut a
 principio actiuo, & in corpore, sicut ī materia: nec
 tamen esse animā perit percunte corpore, ita & indi-
 uiduatio animā, & si aliquam relationē habeat
 ad corpus, non tamen perit corpore percunte.

AD TERTIVM dicendum, quōd anima humana
 non est hoc aliquid sicut substantia, completam
 speciem habens, sed sicut pars habentis speciem
 completam, ut ex dictis patet. Vnde ratio non se-
 quitur

in solut. ad
 1. & in cor.

AD QVARTVM dicēdū, q̄ licet aīa humana per se
 possit subsistere, non tñ per se habet speciem cō-
 pletam. unde non posset esse, quōd animā separata
 constituerent vnum gradum entium.

AD QVINTVM dicēdū, q̄ corpus humanum est
 materia proportionata aīa humanā: cōparatur enī
 ad eam vt potentia ad actum: nec tñ oportet q̄ ei
 adæquetur in virtute essendi, quia anima humana
 non est forma a materia totaliter comprehensā: q̄
 patet ex hoc q̄ aliqua eius operatio est supra mate-
 riā. Potest tamen aliter dici secundum sententiā fidei,
 q̄ corpus humanum a principio aliquo modo
 incorruptibile constitutū est, & per peccatū neces-
 sitatem morēdī incurrit, a qua iterū in resurrectio-
 ne liberabitur. unde per accidens est quōd ad im-
 mortalitatem animā non pertingit.

AD SEXTVM dicēdū, q̄ aīa humana cū sit subsi-
 stens, cōposita est ex potentia & actu. Nā ipsa sub-
 stantia animā non est suū esse, sed cōparatur ad ip-
 sum, vt potentia ad actum. Nec tamen sequitur q̄
 anima non possit esse forma corporis, quia etiā in
 aliis formis id qd est ut forma, & actus in compara-
 tione ad vnum, est vt potentia in comparatione ad
 aliud, sicut diaphanum formaliter aduenit aeri, qd
 tamen est potentia respectu luminis.

AD SEPTIMVM dicēdū, q̄ aīa vnitur corpori, &
 pp bonū quod est perfectio substantialis, ut scilicet
 compleatur species humana, & pp bonum quod
 est perfectio accidentalī, ut s. perfectiatur in cognitio-
 ne intellectuā quā anima ex sensibus acquirit. hic

F enim modus intelligendi est naturalis hominū
 obstat si aīa separata puerorum, & aliorū
 alio modo intelligēdi vnuntur, q̄ hoc magis
 tit ei rōne separationis quā ratione spēs humanā
 AD OCTAVVM dicendum, quōd non est ad
 ne eius quod est hoc aliquid quōd sit ex materia
 forma cōpositum, sed solum quōd possit
 subsistere. vnde licet cōpositum sit hoc ab
 non tamen remouetur quin alijs possit cōp
 quōd sint hoc aliquid.

AD NONVM dicendum, quōd in alio esse
 cidens in subiecto, tollit rationē eius quod est
 aliquid. Esse autem in alio sicut partem (quod
 anima est in homine) non omnino excludit
 id quod est in alio, possit hoc aliquid dici.

AD X dicendum, q̄ corrupto corpore, anima
 ab anima natura, secundum quam competet ei
 forma: licet non perficiat materiā ad huc usque

AD XI dicendum, q̄ intelligere est proprie-
 ratio anime, si consideretur principium a quo
 dicitur operatio. Non enim egreditur ab anima
 diante organo corporali, sicut visio materialis
 lo. Communicat tamē in ea corpus ex parte
 ōi. Nam phātafmata quā sunt obiecta
 sine corporeis organis esse non possunt.

AD XII dicēdū, q̄ anima aliquam
 habet ad corpus, in quantum sine corpore
 tingit ad cōplementum suā speciei: non tamen
 dependet a corpore, quin sine corpore esse

AD XIII dicēdū, quōd nec esse est
 forma corporis, quōd animā, & corporis
 esse commune, quōd esse commune
 impeditur per hoc, quōd anima, & corpus
 ue: solum generum. Nam neque anima
 pus sunt in specie vel genere, nisi p̄ remou-
 cut partes reducūt ad speciem, vel generum

AD XIV dicendum, quōd illud quod
 corrumpitur, non est forma neque materia
 ipsum esse, sed cōpositū. Dicitur autem
 poris corruptibile, in quantum corpus per
 ptionem deficit ab illo esse, quod erat
 commune, quōd remanet in anima subsistēte
 pro tanto etiam dicitur ex partibus constitutis
 corporis, quia ex suis partibus corpus constituitur
 tale, ut possit ab anima esse recipere.

AD XV dicēdū, q̄ in definitionibus
 aliquando ponitur subiectum, ut in
 dī motus est actus existentis in potentia. Alio
 autem ponitur subiectum formatum, ut
 motus est actus mobilis, lumen est actus
 hoc modo dicitur anima actus corporis
 Physiici, quia anima facit ipsum esse corpus
 eum: sicut lumen facit aliquid esse lucidum.

AD XVI dicēdū, q̄ principia essentia
 speciei ordinantur non ad esse tñ, sed ad esse
 K pōt in complemento suā speciei: esse sine corpore
 inter omnia, tamen est etiam in maxime con-
 cabile, licet nō eodem modo ab inferioribus
 perioribus cōmunicetur. Sic ergo corpus
 mā participat: sed non ita nobilitate
 AD XVII dicendum, q̄ quāuis est
 quodammodo corporis, non tamen
 git ad esse animā participandum secundum
 suam nobilitatem, & uirtutē. Et ideo est
 ratio animā in qua non communicat